

Cooperarea moldo-română pe râul Prut

Ilia Trombițki

Asociația Internațională Ecologica o Păstrătorilor Rîului Eco-TIRAS

E-mail: ecotiras@mtc.md

Odată ce râurile Prut și Dunărea sînt transfrontaliere, la hotarul Moldovei și României, este evident că starea lor este unul din principalele subiecte ale cooperării moldo-române în domeniul mediului ambiant. În acest domeniu există cîteva acorduri inter-ministeriale, inter-guvernamentale și multilaterale. În primul rînd, este Convenția privind Dunărea. Într-al doilea, sînt cele două acorduri inter-ministeriale din 1997 și 2000. Cel mai mare interes din acestea îl reprezintă *Acordul între Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului al Republicii Moldova, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului din România și Ministerul Mediului și Resurselor Naturale din Ucraina privind cooperarea în zona formată din ariile naturale protejate ale Deltei Dunării și Prutului de Jos (2000)*. Trebuie remarcat faptul că din punct de vedere practic în cadrul acestui acord Moldova nu a făcut multe, ceea ce s-a datorat în primul rînd slabei gestionări a ariilor protejate din țară (în special în rezervația științifică "Prutul de Jos" și în zonele umede de importanță internațională "Lacurile Prutului Inferior"), care sînt *de facto* gestionate de Agenția de Silvicultură "Moldsilva". Declarația cu privire la cooperarea întru crearea coridorului verde la Dunărea de Jos (*Declarația cu privire la cooperarea pentru crearea unui Coridor Verde al Dunării de Jos*), inițiată de WWF (Fondul Mondial pentru Natură) și semnată în anul 2000 de către miniștrii mediului din Moldova, România și Ucraina, așa și a rămas pentru Moldova o declarație, fără vreo implicare practică pe teritoriul Moldovei.

În 2003 Moldova și România au semnat *Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul protecției resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în râul Prut și în lacul de acumulare Stânca-Costești*. Acest acordul este conceput pentru a reglementa pescuitul la Prut și în special la acumularea "Costești-Stânca".

După proclamarea de către Moldova a cursului de integrare europeană, a fost ridicată chestiunea privind punerea în aplicare a Directivei Cadru UE privind Apa (2000) - DCA. Același angajament în cadrul UE îl are și România. În acest sens, ar trebui să fie revizuite cele stipulate de DCA cu privire la obligațiile statelor membre UE cu privire la apele transfrontaliere, comune cu țările din afara UE.

Tendința generală a DCA constă în faptul că statul membru UE în acest caz ar trebui să tindă, pe cît e posibil, să aplice abordarea pe care ar trebui s-o utilizeze în cazul în care statul, cu care împarte bazinul râului transfrontalier, ar fi stat membru UE.

Preambulul DCA (35) stipulează că "În bazinele hidrografice în care utilizarea apei poate avea efecte transfrontaliere, condițiile de realizare a obiectivelor de protejare a mediului, stabilite în prezenta Directivă și, în particular, în toate programele de măsuri, ar trebui să fie coordonate pentru toată zona bazinului hidrografic. Pentru bazinele hidrografice, care sînt în afara Comunității, statele membre ar trebui să depună toate eforturile pentru a asigura o bună coordonare cu statele respective - care nu sînt membre. Această Directivă va contribui la realizarea de către Comunitate a angajamentelor sale ce țin de convențiile internaționale privind protecția și gestionarea resurselor acvatice, și anume Convenția ONU privind protecția și utilizarea cursurilor de apă, care curg prin teritoriul a mai multor state, și a lacurilor internaționale (1992), aprobată de Decizia Consiliul 95/308/EC și orice acorduri ulterioare referitoare la aplicarea acestei Convenții.

În conformitate cu Art.3-4 DCA, statele membre asigură coordonarea pe întreaga regiune a bazinelor fluviale privind condițiile prezentei Directive în vederea realizării obiectivelor de protecție a mediului, astfel cum sînt definite la articolul 4, și în particular, toate programele de măsuri. Privitor la regiunile hidrografice internaționale, statele membre corespunzătoare asigură împreună această coordonare și pot utiliza în acest scop structurile existente care au apărut urmare a acordurilor internaționale. La cererea statelor membre, Comisia întreprinde măsuri pentru a facilita identificarea programelor de măsuri. Art. 3-5: În cazul în care zona bazinelor hidrografice iese în afara domeniului comunitar, respectivul stat membru sau statele membre, pentru realizarea obiectivelor prezentei Directive, încearcă să stabilească o bună coordonare cu respectivele state membre cu privire la întreaga regiune a bazinelor hidrografice. Statele membre asigură aplicarea normelor prezentei Directive în cadrul teritoriului lor.

În plus, în temeiul Articolului 6 DCA, statele membre UE trebuie să creeze un Registru al teritoriilor protejate în zona bazinului fluvial: statele membre trebuie să creeze un registru sau registre ale tuturor teritoriilor din regiunea bazinului fluvial, care au fost recunoscute ca fiind cele ce necesită protecție specială în conformitate cu legislația comunitară, pentru a proteja apelor lor de suprafață și subterane, sau conservarea habitatului speciilor a căror existență depinde direct de apă. *Statele membre trebuie să ia măsuri pentru a finaliza crearea de registre nu mai tîrziu de patru ani de la intrarea în vigoare a prezentei Directive.* ... În ceea ce privește fiecare regiune bazinului hidrografic, registrul sau registrele zonelor protejate trebuie revizuite și actualizate.

În conformitate cu Articolul 13 (Planurile de gestionare a bazinelor hidrografice), stat membru asigură, pentru fiecare regiune hidrografică ce este în întregime pe teritoriul său, de elaborarea planului de gestionare a bazinelor fluviale... În cazul în care segmentul internațional al bazinului hidrografic se extinde dincolo de teritoriul comunitar, statele membre UE trebuie să elaboreze un plan comun de gestionare a bazinului hidrografic, cu toate acestea, în cazul în care acest lucru nu este posibil, planul trebuie să acopere cel puțin partea bazinului hidrografic internațional, care curge prin teritoriul acestui statului membru UE.

În conformitate cu art. 14 (Informarea și consultarea publicului), statele membre trebuie să contribuie la implicarea activă a tuturor părților interesate în punerea în aplicare a prezentei Directive, în special cu privire la elaborarea, revizuirea și actualizarea planurilor de gestionare a bazinului. Statele membre, în scopul determinării opiniei publice, vor asigura publicarea și accesul la materiale pentru fiecare segment al bazinului, inclusiv cum ar fi:

- graficul și programul de elaborare a planului, indicînd ce consultări vor avea loc, cel puțin cu trei ani înainte de începutul perioadei, care va fi acoperită de plan;
- analiza preliminară a chestiunilor importante de gestionare a resurselor acvatice, stabilite pentru bazinul dat, cel puțin cu doi ani înainte de începutul perioadei, acoperită de plan;
- proiectul planului cu cel puțin un an înainte de începutul perioadei, acoperită de plan.

La cerere, va fi acordat accesul la documente și informații cu privire la istoria problemei, care au fost utilizate la elaborarea proiectului planului.

Statele membre trebuie să ofere cel puțin o perioadă de șase luni pentru depunerea observațiilor scrise pe marginea acestor documente, pentru a asigura discuții și consultări active.

În cele din urmă, la 28 iunie 2010 la Chișinău a fost semnat *Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul gospodăririi apelor Prutului și Dunării [1]*. În același timp, ambele state, dar mai ales România ca membru UE, au fost obligate să respecte prevederile DCA de mai sus.

Scopul Acordului, în conformitate cu art.2, este stabilirea cadrului juridic al colaborării părților contractante în vederea protecției și utilizării durabile a resurselor de apă, exploatarea Nodului hidrotehnic Stânca-Costești de pe râul Prut, construirea și exploatarea altor lucrări hidrotehnice, cît și a condițiilor organizatorice, instituționale și economice ce formează cadrul

pentru cooperarea economică, științifică și tehnică a părților contractante în domeniul de aplicare a acordului.

În conformitate cu art. 3, Acordul se aplică principalelor sectoare comune de râuri și apelor subterane, dar nu teritoriului bazinelor lor.

În Articolul 4, destinat obiectivelor și principiilor de cooperare, părțile se angajează să coopereze pentru atingerea stării bune a apelor, asigurarea utilizării durabile a resurselor de apă, asigurarea debitelor de apă, prevenirea, combaterea, limitarea și controlul efectelor dăunătoare transfrontaliere ale situațiilor excepționale, prevenirea alterării stării apelor și controlul poluărilor, asigurarea regimului de scurgere a apelor și apărarea împotriva inundațiilor și ghețurilor, realizarea lucrărilor hidrotehnice și hidroenergetice, conservarea ecosistemelor acvaticice, dezvoltarea sistemelor de supraveghere și evaluare a stării apelor, efectuarea cercetărilor, observațiilor hidrologice, hidrometeorologice, hidrogeologice și evaluarea rezultatelor acestor cercetări, precum și schimbul de date și informații din domeniu.

Părțile vor acționa pentru prevenirea, diminuarea și supravegherea impactului cu efect nefavorabil transfrontalier, posibil a fi produs de poluarea cursurilor de apă, de inundații, ghețuri și de exploatarea acumulărilor existente, asigurarea utilizării raționale și echitabile a cursurilor de apă, alimentarea cu apă potabilă, industrială, irigații și satisfacerea altor cerințe.

Niciuna dintre părți nu va executa lucrări ce să modifice regimul de scurgere sau condițiile de calitate a acestora fără o consultare prealabilă a celeilalte părți. Același lucru se aplică Nodului hidrotehnic "Stânca-Costești.

Art. 5 stabilește forme de cooperare, inclusiv instituirea unei Comisii Hidrotehnice Interguvernamentale. Comisia va elabora regulamente în diverse domenii, care vor fi aprobate în conformitate cu procedurile naționale ale fiecărei părți.

Acordul (articolul 5) prevede forme de cooperare precum exploatarea și menținerea Nodului hidrotehnic "Costești-Stânca" și alte lucrări hidrotehnice, conlucrări pentru punerea în aplicare a DCA și a Directivei UE privind inundațiile, schimburile de informații hidrologice, publicații și metodologii și de expertiză între specialiști, crearea unui sistem comun de avertizare timpurie.

Articolul 6 este dedicat gestionării durabile a apei.

Articolul 7 prevede măsuri de reducere a pagubelor produse de inundații. Acesta stipulează avertizarea timpurie, menținerea într-o stare buna a lucrărilor hidrotehnice, dar nu spune nimic despre măsurile alternative, cum ar fi crearea de poldere și a zonelor umede pentru a absorbi o parte din excesul de apă, cu atât mai mult despre îmbunătățirea împăduririi bazinului hidrografic.

Articolul 8 este dedicat monitorizării și schimbului de date. Acesta prevede monitorizare cantitativă și calitativă a apei, cooperarea în acest domeniu, dezvoltarea sistemelor de comunicare, prevenire, monitorizare și prognozare la scara întregului bazin hidrografic.

În plus, în conformitate cu art. 12, fiecare dintre părțile contractante, în conformitate cu legislația națională proprie, va asigura accesul publicului la informația privind starea bazinului și participarea acestuia la luarea de decizii în problemele ce țin de protecția și dezvoltarea durabilă a bazinului și, de asemenea, în cadrul proiectelor care pot influența semnificativ starea resurselor de apă și a ecosistemelor acvaticice. Un astfel de acces include informarea publicului și prezentarea informației la solicitarea acestuia și asigurarea evidenței asupra rezultatelor participării publicului în procesul luării deciziilor respective.

Pentru implementarea Acordului, părțile creează Comisia hidrotehnică, condusă de doi co-președinți. Din fiecare parte, Comisie de asemenea include un vice-președinte, secretar și doi membri. Comisia activează în conformitate cu regulamentul adoptat la prima reuniune. Sesiunile Comisiei de obicei au loc o dată pe an, alternativ în fiecare țară. Comisia ia decizii prin consens. La ședința Comisiei pot avea acces doar reprezentanți ai Uniunii Europene, ai Secretariatului permanent al Comisiei Dunărene (ICPDR), autoritățile de gospodărire a apelor din statele părți la Convenția

Dunăreană și reprezentanți ai organizațiilor și instituțiilor internaționale financiare, care își exprimă interesul în finanțarea realizării unor măsuri în legătură cu domeniul de interes a prezentului acord.

Pentru a se asigura realizarea coordonării și soluționării problemelor legate de exploatarea și întreținerea Nodului hidrotehnic Stânca-Costești, se înființează Subcomisia Stânca-Costești, condusă de adjuncții co-președinților Comisiei. Activitatea Subcomisiei este reglementată de un regulament special.

Comisia hidrotehnică va elabora cel puțin regulamente pentru:

- protecția și utilizarea durabilă a apelor;
- gestionarea riscului la inundații;
- monitorizarea apelor, schimbul de date și informații;
- alte regulamente necesare pentru aplicarea prezentului acord.

Analizând noul acord în ceea ce privește conformitatea cu Directiva Cadru UE privind Apa (a se vedea punctele de mai sus în ceea ce privește interacțiunea dintre statele membre UE și țările vecine UE) și Convenția de la Helsinki privind Apa, pot fi indicate următoarele puncte:

- Acordul se referă doar la secțiuni transfrontaliere ale râurilor, dar nu bazinelor lor, ceea ce contrazice principiului bazinului acceptat în lume și UE.
- Ambele părți nu au întreprins nici un efort să încheie un acord tripartit, care ar implica Ucraina - țară din cursul superior al râului Prut, unde se formează fluxul lui principal și are loc formarea maselor de apă principale în cazul inundațiilor. Astfel, prevederile art. 3(4) DCA nu pot fi realizate în cadrul acordului încheiat.
- Acordul a fost negociat și semnat în timp record, fără nici o consultare cu publicul, ceea ce a încălcat principiile legilor privind transparența în procesul decizional, care acționează atât în Moldova (2008) cât și în România (2003).
- Părțile au limitat funcțiile comisiei la gestionarea nodului hidrotehnic "Costești-Stânca" și altor decizii tehnice, de aceea realizarea componentei de ecosistem a Acordului rămâne sub semnul întrebării.
- Părțile nu au prevăzut nici un instrument speciale pentru soluționarea problemelor de păstrare a ecosistemelor acvatice și a zonelor umede ale Prutului, în legătură cu ce menționarea ecosistemelor este văzută mai degrabă ca un tribut adus modei, decât ca intenții serioase ale țărilor. Nu este prevăzută crearea registrului teritoriilor protejate ale bazinului (art. 6 DCA).
- Comisia ce se creează nu poate fi numită nici de râu, nici de bazin, deoarece obiectivele sale sînt limitate la funcții hidrotehnice.
- Părțile nu au prevăzut oportunități pentru participarea publicului și altor părți interesate în sesiunile Comisiei.
- Părțile nu planifică să dezvolte un Plan unic de gestionare a bazinului hidrografic (art.13 DCA).
- Părțile nu au ținut cont nici cum de recomandările Conferinței părților la Convenția Ramsar (a se vedea Liniile directe pentru integrarea conservării zonelor umede și utilizarea rațională în gestionarea bazinelor hidrografice, Rezoluția VII.18, 1999) pentru a integra conservarea zonelor umede în gestionarea bazinului hidrografic [3] și documentelor de la Helsinki a Comisiei de apă pentru prevenirea impactului negativ al inundațiilor [4].

Desigur, se poate face referință la faptul că, din moment ce Prut e doar parte din bazinul Dunării, pentru el este aplicabilă Convenția Dunăreană, care stipulează multe chestiuni ce țin de menținerea râului într-o stare ecologică bună. Cu toate acestea, dacă statele au decis să încheie un acord special care prevede același scop, este necesar să se adopte experiența unui alt afluent al Dunării - râul Sava, care curge prin teritoriul a mai multor țări din fosta Iugoslavie. Acest acord se dezvoltă cu succes, deoarece este creat și funcționează în deplină conformitate cu principiile

Directivei Cadru privind Apa și Convenția Dunăreană, necătfnd la faptul, că numai o Parte este membru al UE (Slovenia).

Astfel, noul Acord privind Prutul, nici după procedura de elaborare și adoptare, nici după conținut, nu corespunde principiilor de bază ale gestionării integrate a resurselor de apă, Directivei Cadru privind Apa și Convenției de la Helsinki privind Apa. Adoptarea unui astfel de document ar fi firesc, dacă acesta ar parveni din partea instituțiilor de gestionare a apelor din cele două state. Cu toate acestea, în ambele țări de elaborarea și adoptarea acestuia erau responsabile ministerele mediului, a căror sarcină era să-l facă cât mai ecologic, să întrunească toate rigorile dreptului internațional și obligațiilor internaționale ale părților.

Concluzii:

1. În prezent dreptul internațional, care asigură cooperarea transfrontalieră pe Prut pe baza unor acorduri cu România, nu este conform standardelor internaționale și, prin urmare, necesită a fi fundamental reformat.
2. Mecanismele instituționale de cooperare cu România nu sînt optime și necesită a fi fundamental reformate în conformitate cu principiile de gestiune integrată a resurselor acvatice.
3. În prezent, conducerii politice a Republicii Moldova îi lipsește înțelegerea importanței de reformare și modernizare a relațiilor de apă cu țările vecine în conformitate cu cerințele Directivei Cadru privind Apa a UE.
4. Fără reformă juridică și instituțională a relațiilor transfrontaliere de apă și armonizarea acestora cu Directiva Cadru privind Apa a UE, ameliorarea stării ecologice a Prutului este imposibilă.

Bibliografie:

1. http://tiras.vox.md/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=47
2. http://tiras.vox.md/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=47
3. http://www.ramsar.org/cda/en/ramsar-documents-resol-resolution-vii-18/main/ramsar/1-31-107%5E20586_4000_0
4. <http://www.unece.org/env/water/publications/documents/guidelinesfloode.pdf>